

УДК 330:061.66:631.1

В. В. Савчук,

аспірант відділу проблем економіки земельних і лісових ресурсів, Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ЗОНІ ОСУШЕННЯ

V. Savchuk,

postgraduate student of the department of land and forest resources economy problems, Public Institution "Institute of Environmental Economics and Sustainable Development National Academy of Sciences of Ukraine"

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF IMPLEMENTATION OF THE MECHANISM OF RATIONALIZATION OF AGRARIAN NATURE MANAGEMENT IN DRAINAGE AREAS

Встановлено, що інституціональними передумовами впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення виступають: забезпечення функціонування служб сільськогосподарського дорадництва; формування об'єднань землевласників і землекористувачів на кооперативній та асоціативній основі; створення фондів відтворення та охорони осушених земель; інституціоналізація угод державно-приватного партнерства; розробка програм відтворення та охорони осушених сільськогосподарських угідь. Доведено, що важливою складовою механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення є диверсифікація напрямів використання осушених земель, яка передбачає переведення ренатуралізованих осушених сільськогосподарських земель у лісовкриті площі; повернення до традиційної сільськогосподарської спеціалізації; створення біоенергетичних систем; розширення ареалу розвитку зеленого і сільського туризму; створення систем упередження підтоплення осушених сільськогосподарських угідь. Обґрунтовано, що фінансово-економічний механізм як центральна ланка раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення є сукупністю інструментів наповнення фінансових фондів, джерел фінансування природоохоронних заходів та методів фінансування заходів по відтворенню і охороні осушених земель.

It has been determined that organizational and economic preconditions for the implementation of the mechanism of rationalization of agrarian nature management in drainage areas are as follows: support of operations of agricultural advisory services; formation of landowners and land users associations on a cooperative and associative basis; establishment of funds for the restoration and protection of drained lands; institutionalization of public-private partnership agreements; development of programs for the reproduction and protection of drained agricultural lands. It has been proven that an important part of the mechanism of rationalization of agrarian nature management in drainage area is the diversification of the use of drained lands, which involves the transfer of renaturalized drained agricultural lands into the forested areas; return to the traditional agricultural specialization; creation of bioenergetic systems; expansion of the development range of green and rural tourism; establishment of systems for preventing flooding of drained agricultural lands. It has been substantiated that the financial and economic mechanism as a central link in the rationalization of agrarian nature management in drained areas is a set of instruments for filling the financial funds, sources of financing of environmental protection measures and methods of financing activities for restoration and protection of drained lands.

Ключові слова: аграрне природокористування, осушені землі, фінансові фонди, державно-приватне партнерство, диверсифікація, реінжиніринг.

Key words: agrarian nature management, drained lands, financial funds, public-private partnership, diversification, re-engineering.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Виходячи із багатофункціональності аграрного природокористування та необхід-

ності раціоналізації використання окремих видів природних ресурсів, важливого значення набуває розробка організаційно-економічних засад впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні ризикового землеробства. Для макси-

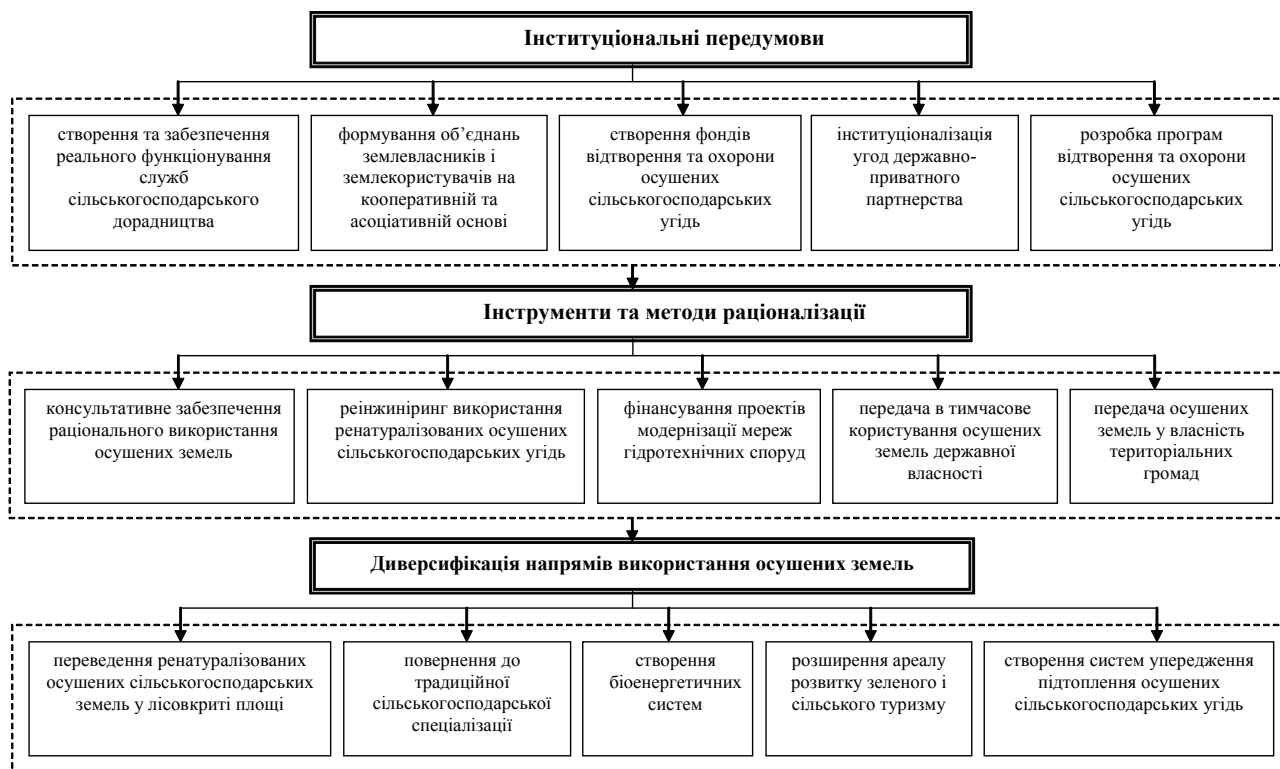

Рис. 1. Організаційно-економічні засади впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення

Джерело: розробка автора.

мального наближення проектних рішень до реальної практики господарювання варто конкретизувати специфіку впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення. При розробці таких засад необхідно враховувати численні зміни інституціонального середовища аграрного природокористування, що пов'язані з децентралізацією влади та реформою місцевого самоврядування, зокрема об'єднанням територіальних громад, а також із поглибленням земельної реформи. Для зони осушення формування механізму раціоналізації аграрного природокористування ускладнюється ще й тим, що тут відсутні потужні центри інвестиційної активності та в латентному стані перебувають суб'єкти ринкової інфраструктури.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Раціоналізація аграрного природокористування вже давно стала об'єктом системних економічних досліджень [8], але не повною мірою розкриті її особливості в зоні масштабних осушувальних меліорацій [1; 5], де кризові явища набули найбільшого розмаху через несприятливі природнокліма-

тичні умови ведення сільськогосподарського виробництва. Незважаючи на те, що достатньо дослідженими є окремі аспекти аграрного природокористування на торфових ґрунтах [3], сформовано методологічні засади менеджменту осушуваних земель [4], розроблено прикладні аспекти фінансування підприємництва в зоні осушувальних меліорацій [6] та ідентифіковано джерела ремонту внутрішньогосподарських мереж меліоративних систем [2; 7], цілісний підхід стосовно раціоналізації природокористування в зоні осушення з врахуванням останніх трендів трансформації інституціонального середовища розвитку національної економіки відсутній.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою публікації є розробка організаційно-економічних засад впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення, зокрема розкриття змісту його центральної ланки фінансово-економічного механізму та фундаментальних принципів його функціонування, з врахуванням наслідків децентралізації влади, об'єднання територіальних громад та поглиблення земельної реформи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відправним пунктом у впровадженні механізму раціоналізації аграрного природокористування виступають інституціональні передумови використання осушених земель у відтворювальному процесі. Виходячи з того, що суб'єкти господарської діяльності та домогосподарства, які використовують осушені землі, не мають достатнього інвестиційного, організаційного та виробничо-технічного потенціалу для їх ефективного використання у відтворювальному процесі, однією з основних інституціональних передумов впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування є створення та забезпечення реального функціонування служби сільськогосподарського дорадництва (рис. 1).

Нинішня редакція базового законодавчого акту, який регламентує дорадницьку діяльність у сільській місцевості, не передбачає навіть критично необхідного переліку видів діяльності, які мають здійснювати дорадницькі служби для донесення інформації до землевласників та землекористувачів стосовно використання та відновлення мереж гідротехнічних споруд, які значною мірою визначають ефективність використання осушених земель. Це стосується як запровадження систем землеробства, які забезпечують максимальну еколого-економічну ефективність використання осушених угідь, так і можливостей отримання державної допомоги стосовно підтримання в робочому стані мереж гідротехнічних споруд, які створюють необхідний водно-повітряний режим для сільськогосподарського виробництва та забезпечують захист населених пунктів та сільськогосподарських угідь від підтоплення.

У базовий законодавчий акт, який регулює дорадницьку діяльність у сільській місцевості мають бути внесені зміни, що зумовлені масовим об'єднанням територіальних громад і передачею сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів у комунальну власність територіальних громад. Найбільшою мірою такі зміни мають сприяти розширенню набору послуг, які надаються дорадницькими службами в частині донесення інформації щодо можливих форм використання осушених земель.

Важливою інституціональною передумовою впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення є формування об'єднань землевласників та землекористувачів як на кооперативній, так і на асоціативній основі. Створення об'єднань

землевласників та землекористувачів осушених земель зумовлено необхідністю підвищення рівня концентрації інвестиційного потенціалу стосовно модернізації і реконструкції внутрішньогосподарських мереж гідротехнічних споруд, а також стосовно координації дій в напрямі модернізації і оновлення наявного меліоративного фонду.

Кооперативна форма об'єднання дозволяє забезпечувати створення відповідних техніко-технологічних комплексів меліоративних систем і їх подальше використання всіма учасниками такого об'єднання. Асоціативна форма об'єднання землевласників та землекористувачів в зоні осушення сприятиме підвищенню рівня результативності та узгодженості дій учасників, але при цьому не обмежуватиме права окремих учасників щодо здійснення виробничо-господарської та інвестиційної діяльності.

Повноцінне впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування є неможливим без створення відповідних фінансових фондів відтворення та охорони осушених сільськогосподарських угідь. Мова йде про регіональні та місцеві фонди такого спрямування. За нинішніх умов поглиблення фіскальної децентралізації фонд відтворення та охорони осушених сільськогосподарських угідь необхідно створювати у формі позабюджетного фонду, щоб зводити до мінімуму прецеденти використання адмінресурсу при розподілі його видаткової частини.

Позабюджетний характер цього фонду дасть можливість зараховувати до нього внески землевласників та землекористувачів, які використовують осушені землі і зацікавлені в раціоналізації їх використання шляхом модернізації і реконструкції мереж гідротехнічних споруд, здійснення заходів агролісомеліорації, фітомеліорації та хімічної меліорації. Фактично учасники кооперативних чи асоціативних об'єднань користувачів і власників осушених земель і будуть здійснювати внески до названого фонду, щоб мати надійне фінансове джерело здійснення заходів по відновленню і реконструкції меліоративних фондів та задовольняти потребу у поточних фінансових витратах на здійснення агролісомеліоративних та гідромеліоративних заходів.

Виходячи з того, що поглиблення децентралізації влади і реформи місцевого самоврядування розширюватиме комунальний сектор у володінні та користуванні осушеними землями, потребують інституціоналізації угоди державно-приватного партнерства, які розширять

спектр форм передачі у користування підприємницьким структурам осушених земель, що перебуватимуть у власності територіальних громад. Розширення переліку форм і видів державно-приватних партнерства щодо використання осушених сільськогосподарських угідь даватиме можливість передавати земельні активи в користування ефективним землекористувачам і при цьому не порушувати законодавство, яке передбачає мораторій на вільний оборот земель сільськогосподарського призначення.

В умовах перегляду стратегічних пріоритетів регіональної політики у зв'язку з поглибленням процесів децентралізації та земельної реформи та для упорядкування заходів стосовно відтворення та охорони осушених земель важливого значення набуває розробка місцевих та регіональних програм відтворення та охорони осушених сільськогосподарських угідь. Такі програми дадуть можливість ув'язати науково обгрунтовані пріоритети раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення з наявними фінансовими та виробничо-технічними можливостями відповідних регіонів, територіальних громад та безпосередніх землевласників і землекористувачів, що сприятиме поступальному впровадженню ґрунтозахисних систем землеробства, сучасних технологій зміцнення агроландшафтів та прогресивних форм управління наявними меліоративними фондами. Програмування відтворення і охорони осушених земель сприятиме усуненню проявів спорадичності та фрагментарності в питаннях раціоналізації аграрного природокористування, а також забезпечить компліментарність між заходами по відтворенню і охороні осушених угідь між окремими землевласниками та землекористувачами.

Перераховані інституціональні передумови визначають специфікацію інструментів та методів раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення. Кожна окремо взята інституціональна передумова визначає спектр відповідних інструментів та методів, які в кінцевому підсумку забезпечують максимально можливе зменшення еколого-деструктивних та природо-руйнівних процесів в аграрному природокористуванні в зоні осушення. Так дорадницькі служби забезпечують консультативне супроводження раціонального використання осушених земель відповідно до кращих іноземних практик використання даної категорії земель та у відповідності з вимогами, які пред'являються міжнародними природоохоронними конвенціями.

Інституціоналізація асоціативних та кооперативних об'єднань землевласників та землекористувачів забезпечує необхідну концентрацію інвестиційного, організаційного та техніко-технологічного потенціалу для забезпечення реінжинірингу використання ренатуралізованих осушених сільськогосподарських угідь. Реінжиніринг являє собою кардинальне пере-профілювання основних бізнес-процесів щодо використання відтворення та охорони осушених земель. Проявом реінжинірингу є поступове впровадження сучасних технологій обробітку найбільш характерних для осушених земель типів ґрунтів, дотримання сівозмін, відновлення посівів традиційних для природнокліматичних умов відповідної зони сільськогосподарських культур. Враховуючи високу капіталомісткість реінжинірингових заходів для окремо взятого землевласника та землекористувача, саме їх об'єднання можуть максимальною мірою сформувати належне ресурсне забезпечення для повноцінного впровадження технологій реінжинірингу у відтворювальний процес.

Важливим методом раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення є фінансування проектів модернізації гідротехнічних споруд на основі використання коштів регіональних та місцевих фондів відтворення та охорони осушених сільськогосподарських угідь, коштів державного фонду розвитку водного господарства, власних коштів суб'єктів господарювання та домогосподарств. Якщо міжгосподарські мережі гідротехнічних споруд фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, то модернізація та реконструкція внутрішньогосподарських мереж здійснюються за рахунок суб'єктів господарювання та домогосподарств, а також за рахунок коштів цільових фінансових фондів. Для зони осушення підтримання мереж гідротехнічних споруд у робочому стані означає створення необхідного водно-повітряного режиму для ведення високопродуктивного сільськогосподарського виробництва, а також упередження проявів підтоплення сільськогосподарських угідь та населених пунктів.

Раціоналізація аграрного природокористування в зоні осушення також значною мірою залежить від передачі осушених земель державної та комунальної власності у користування суб'єктам аграрного підприємництва, а також суб'єктам інших видів господарської діяльності, які використовуватимуть ці землі на принципах строковості і платності, що підвищить рівень надходжень до місцевих бюджетів. У зв'язку із об'єднанням територіальних гро-

мад та ідентифікацією їх меж підвищиться ймовірність передачі осушених сільськогосподарських земель державної власності у володіння та розпоряджання територіальних громад, що дозволить сформувати колективного власника осушеним сільськогосподарським угіддям і протидіяти поглинанню цих земель вертикально-інтегрованими аграрними формуваннями, які спеціалізуються на вирощуванні експорторієнтованих культур та підвищують рівень енергетичної спрямованості сільськогосподарського виробництва в цілому.

Наявні інституціональні передумови, інструменти та методи раціоналізації аграрного природокористування дадуть можливість забезпечити диверсифікацію напрямів використання осушених земель, що сприятиме подоланню монокультуризації сільськогосподарського виробництва, впровадженню сучасних технологій рослинництва, посиленню органічної спрямованості сільськогосподарської діяльності в цілому. Виходячи з наявних типів ґрунтів та природнокліматичних умов в зоні домінування осушених земель, диверсифікація напрямів їх використання забезпечуватиметься через переведення ренатуралізованих осушених сільськогосподарських земель у лісовкриті площі; повернення до традиційної сільськогосподарської спеціалізації; створення біоенергетичних систем; розширення ареалу розвитку зеленого і сільського туризму; створення систем упередження підтоплення осушених сільськогосподарських угідь.

Важливою складовою впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення з огляду на наявні інституціональні передумови і визначені методи та інструменти є повернення до традиційної сільськогосподарської спеціалізації переважної більшості суб'єктів аграрного підприємництва, що передбачає поступове збільшення посівів традиційних, в першу чергу, для супіщаних та дерново-підзолистих ґрунтів гумідної зони сільськогосподарських культур, що сприятиме зміцненню агроландшафтів та зменшенню проявів водної та вітрової ерозії. Традиційна сільськогосподарська спеціалізація в зоні осушення пов'язана із значними площами луб'яних культур, а також жита та культур енергетичного спрямування. Відновлення традиційної сільськогосподарської спеціалізації через збільшення обсягів виробництва високоліквідної сільськогосподарської сировини (насіння льону, льоноволокна, костриці) дасть можливість вітчизняним товаровиробникам завоювати привабливі ніші на світових ринках сільськогосподарської сировини.

Виходячи з перспектив відновлення традиційної сільськогосподарської спеціалізації, що передбачає значні обсяги утворення відходів сільськогосподарського виробництва, а також деревних відходів, які отримуватимуться при здійсненні рубок, пов'язаних із веденням лісового господарства на самозаліснених територіях, створюються сприятливі передумови для суттєвого нарощення обсягів виробництва твердого біопалива, що сприятиме зменшенню потреби у викопних вуглеводнях для домогосподарств та суб'єктів соціальної інфраструктури.

При цьому максимізація обсягів виробництва твердого біопалива на основі використання відходів сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва не має йти всупереч пріоритетам збереження продовольчої, а не енергетичної спрямованості рослинницької галузі. З цієї метою необхідним є формування біоенергетичних систем в зоні осушення, які передбачають максимально можливе використання деревних відходів та відходів сільськогосподарського виробництва для виготовлення паливних гранул та брикетів при науково обґрунтованому розмірі посівних площ культур енергетичного спрямування, зокрема міскантусу, за умови збереження традиційної сільськогосподарської спеціалізації і зміцнення лісо- та агроландшафтів.

Масові прояви природної ренатуралізації осушених сільськогосподарських угідь внаслідок виведення з робочого стану мереж гідротехнічних споруд, які обслуговували меліоровані території, сформували територіальний базис для розвитку зеленого і сільського туризму завдяки відновленню традиційних для гумідної зони флористичних та фауністичних ресурсів. Саме розвиток зеленого і сільського туризму дасть можливість повною мірою диверсифікувати економіку сільських територій в зоні осушення, залучити до продуктивної діяльності значну кількість сільського населення та збільшити доходи домогосподарств.

Найбільш складною проблемою раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення є створення систем для упередження підтоплення осушених сільськогосподарських угідь, оскільки даний захід має, в першу чергу, важливе природоохоронне значення і не несе для окремо взятого суб'єкта господарювання та домогосподарства економічного ефекту, але в цілому формує сприятливі просторові передумови для ведення високопродуктивного сільськогосподарського виробництва відповідно до традиційної спеціалізації, розширення площі земель лісового фон-

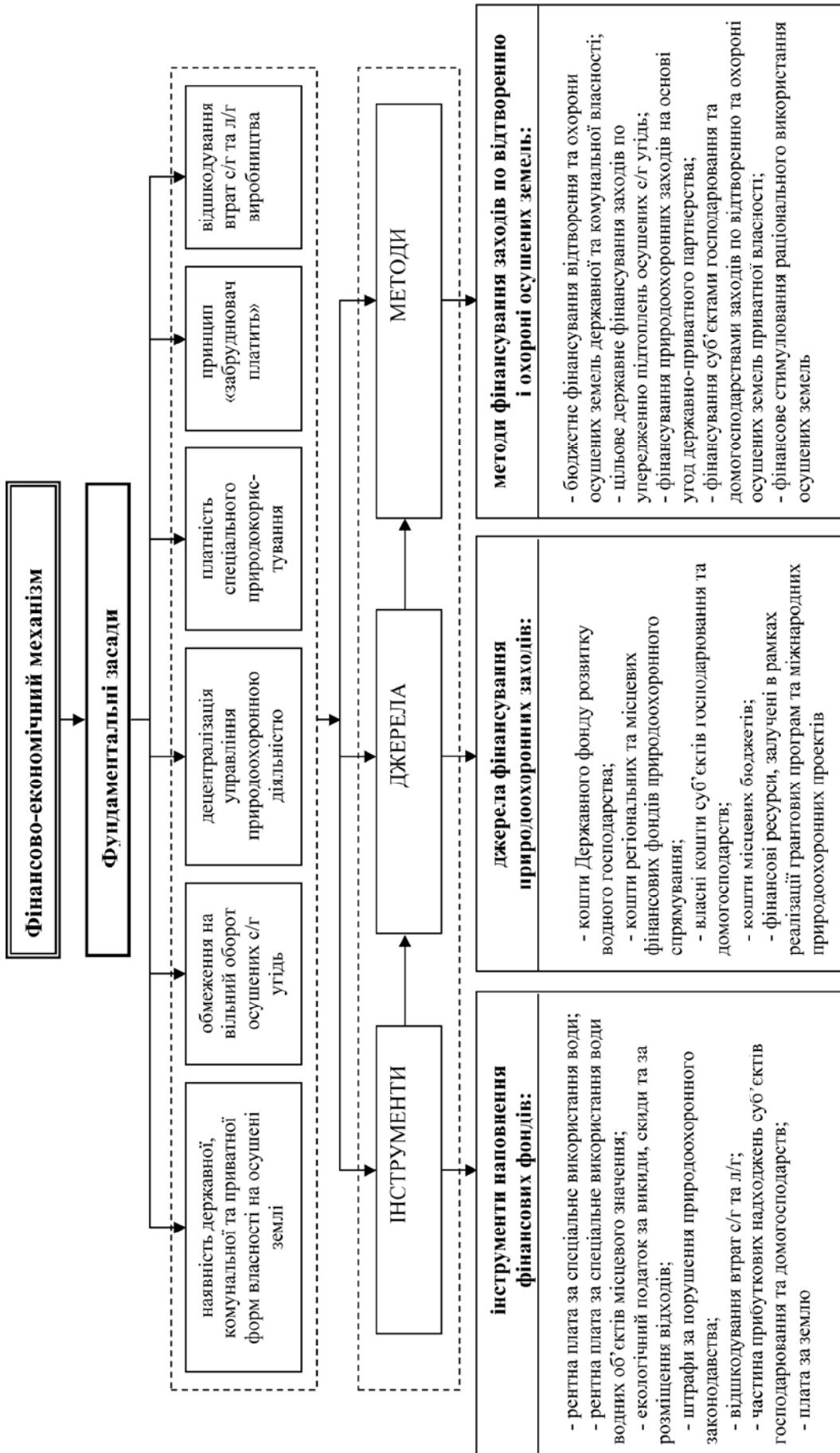

Рис. 2. Фундаментальні засади та структурні елементи фінансово-економічного механізму раціоналізації природокористування в зоні осушення

Джерело: розробка автора.

ду та розвитку зеленого і сільського туризму. За таких умов ініціатива стосовно створення штучних, а в деяких випадках і природних дамб для упередження підтоплення осушених сільськогосподарських угідь має йти від органів місцевого самоврядування, які є виразниками потреб місцевого населення, а також мають забезпечувати сприятливий територіальний полігон для розвитку місцевого господарства.

Магістральним елементом механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення має виступати фінансово-економічний механізм як сукупність інструментів, джерел та методів фіскального та фінансово-кредитного забезпечення заходів по раціоналізації аграрного природокористування (рис. 2). Побудова сучасного фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення має базуватися на ряді фундаментальних засад, які визначають інституціональні межі володіння, користування та розпоряджання осушеними землями, встановлюють інституціональні обмеження на купівлю-продаж осушених сільськогосподарських угідь, передбачають делегування повноважень стосовно управління природоохоронною діяльністю на регіональний та місцевий рівень.

До фундаментальних засад формування фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення слід віднести також платність спеціального природокористування, дотримання принципу "забруднювач платить" та відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва.

Врахування такої важливої інституціональної передумови формування фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення як наявність державної, комунальної та приватної форм власності на осушені землі є важливим при ідентифікації наявної бази стягнення різних форм рентної плати за землю, що значною мірою визначає потенціал наповнення місцевих бюджетів, зокрема бюджетів місцевого самоврядування, а також фондів відтворення та охорони меліорованих земель. Врахування наявності мораторію на вільний оборот осушених сільськогосподарських угідь виступає передумовою вибору та застосування різноманітних форм користування землями такої категорії, що також детермінує вибір інструментів та методів фіскального регулювання

діяльності землевласників та землекористувачів.

Реальна децентралізація системи управління природоохоронною діяльністю також створює можливості для диверсифікації фінансово-економічних інструментів впливу на природокористувачів як в частині стимулювання процесів відтворення та охорони осушених земель, так і в частині запобігання еколого-деструктивним та природо-руйнівним процесам. Децентралізація управління природоохоронною діяльністю фактично створює інституціональне підґрунтя для формування фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування на регіональному та місцевому рівні, що дасть можливість забезпечити узгодження інструментів фінансово-кредитного та фіскального впливу на природокористувачів з пріоритетами соціально-економічного піднесення територіальних громад.

Відправним пунктом при формуванні фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування є дотримання принципу "забруднювач платить", що безпосередньо пов'язано з тими видами діяльності, які генерують викиди та скиди шкідливих речовин, а також передбачають розміщення відходів.

Фундаментальною складовою фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення в умовах децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування слід вважати удосконалення механізму відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва у зв'язку з тим, що диверсифікація напрямів використання осушених земель передбачає вилучення частини земель лісового фонду та сільськогосподарських угідь для розбудови рекреаційної діяльності, а також зеленого та сільського туризму.

Виходячи з перерахованих фундаментальних засад функціонування фінансово-економічного механізму раціоналізації аграрного природокористування, формуються інструменти, джерела та методи впливу на ефективність використання і охорони осушених земель. Диверсифікація набору інструментів наповнення фінансових фондів розширює джерела фінансування природоохоронних заходів, які в свою чергу вимагають добору методів фінансування заходів для відтворення і охорони осушених земель. Виходячи з наявного інституціонального підґрунтя фіскального регулювання природо-

користування, бюджетного фінансування природоохоронних заходів та пріоритетів децентралізації у сфері управління природними ресурсами, основними інструментами наповнення фінансових фондів відтворення та охорони осушених земель слід вважати рентну плату за спеціальне використання води, екологічний податок, штрафи за порушення природоохоронного законодавства, відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва, плату за землю.

Наявні інструменти наповнення фінансових фондів формують специфікацію джерел фінансування природоохоронних заходів, якими виступають: кошти державного фонду розвитку водного господарства; кошти регіональних та місцевих фінансових фондів природоохоронного спрямування; власні кошти суб'єктів господарювання та домогосподарств; кошти місцевих бюджетів; фінансові ресурси, залучені в рамках реалізації грантових програм та міжнародних природоохоронних проєктів.

Виходячи з наявних джерел фінансування природоохоронних заходів, методами фінансування заходів по відтворенню і охороні осушених земель мають стати: бюджетне фінансування відтворення та охорони осушених земель державної та комунальної власності; цільове державне фінансування заходів по упередженню підтоплень осушених сільськогосподарських угідь; фінансування природоохоронних заходів на основі угод державно-приватного партнерства. Важливого значення в нинішніх умовах набуває фінансове стимулювання раціонального використання осушених земель шляхом надання прямої та непрямої державної підтримки землевласникам та землекористувачам, які реалізують проєкти екологічного реінжинірингу осушених земель та забезпечують модернізацію та реконструкцію меліоративного фонду.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

В умовах структурної перебудови регіональних агропромислових комплексів особливого значення набуває раціоналізація аграрного природокористування. В першу чергу потребують обґрунтування організаційно-економічні засади впровадження механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення, які включали б відповідні інституціональні передумови, інструменти та методи раціоналізації, а також диверсифікацію напрямів використання осушених земель.

Магістральною складовою структурної пе-

ребудови агропромислових комплексів у зоні осушення є якраз диверсифікація напрямів використання осушених земель, яка передбачає переведення ренатуралізованих осушених сільськогосподарських земель у лісовкриті площі, повернення до традиційної сільськогосподарської спеціалізації, створення біоенергетичних систем та розширення територіального базису розвитку зеленого і сільського туризму.

Базовою ланкою механізму раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення виступає фінансово-економічний механізм, який включає інструменти наповнення фінансових фондів, джерела фінансування природоохоронних заходів та методи фінансування заходів по відтворенню і охороні осушених земель.

Формування фінансово-економічного механізму раціоналізації природокористування в зоні осушення має відштовхуватися від розуміння певних фундаментальних постулатів, а саме врахування обмежень на вільний оборот осушених сільськогосподарських угідь, дотримання принципу платності спеціального природокористування, принципу "забруднювач платить" та забезпечення відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.

Література:

1. Андрощук І. Механізми забезпечення ефективного використання меліорованих земель в умовах поглиблення ринкових трансформацій // Економіст. — 2011. — № 11. — С. 89—91.
2. Голян В.А., Савчук В.В., Андрощук І.І. Інвестиції у відтворення осушених сільськогосподарських угідь: регіональні особливості // Інвестиції: практика та досвід. — 2016. — № 12. — С. 13—21.
3. Гордійчук А.С., Стахів О.А. Еколого-економічна оцінка аграрного природокористування на торфових ґрунтах Західного Полісся України // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Вип. 4 (40). Економіка. Ч. 2. — Рівне. — 2007. — С. 40—47.
4. Кожушко Л.Ф., Скрипчук П.М. Науково-практичні основи екологічного менеджменту осушуваних земель Полісся України: монографія. — Рівне. НУВГП. — 2007. — 134 с.
5. Концепція ефективного використання осушуваних земель гумідної зони України (наукові засади). — К., ЦП "Компринт". — 2015. — 22 с.

6. Кузьменко С., Беляк М. Фінансові аспекти становлення аграрного підприємництва в зоні осушувальних меліорацій // Економіст. — 2015. — № 10. — С. 36—38.

7. Мандзюк О.М. Проблеми фінансування ремонту внутрішньогосподарських меліоративних систем в умовах трансформації відносин власності. Вісник Черкаського університету. Сер. "Економічні науки". — 2013. — № 4 (256). — С. 38—43.

8. Рогач С. М. Аграрне природокористування як особлива складова частина економічних відносин і трансформаційних змін // Причорноморські економічні студії. — 2016. — Вип. 6. — С. 138—144.

References:

1. Androshchuk, I. (2011), Mekhanizmy zabezpechennia efektyvnoho vykorystannia meliorovanykh zemel v umovakh pohlyblennia rynkovykh transformatsii [Mechanisms for ensuring the effective use of reclaimed lands under the conditions of deepening of market transformations]. Ekonomist, no. 11, pp. 89—91 [in Ukrainian].

2. Holian, V.A. Savchuk, V.V. Androshchuk, I.I. (2016), Investytsii u vidtvorennia osushenykh silskohospodarskykh uhid: rehionalni osoblyvosti [Investments in the rehabilitation of reclaimed agricultural lands: regional peculiarities]. Investytsii: praktyka ta dosvid, no. 12, pp. 13—21 [in Ukrainian].

3. Hordiichuk, A.S. Stakhiv, O.A. (2007), Ekoloho-ekonomichna otsinka ahrarnoho pryrodokorystuvannia na torfovykh gruntakh Zakhidnoho Polissia Ukrainy [Ecological and economic assessment of agrarian nature management on peat soils of Western Polissya of Ukraine]. Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia, no. 4(40), Ekonomika, part 2, Rivne, pp. 40—47 [in Ukrainian].

4. Kozhushko, L.F. Skrypchuk, P.M. (2007), Naukovo-praktychni osnovy ekolohichnoho menezhmentu osushuvanykh zemel Polissia Ukrainy [Scientific and practical bases of ecological management of Ukrainian Polissya drained lands]. Rivne, NUVHP, 134 p. [in Ukrainian].

5. Kontseptsiiia efektyvnoho vykorystannia osushuvanykh zemel humidnoi zony Ukrainy (naukovi zasady) [The concept of the effective use of drained lands of the humid area of Ukraine (scientific principles)]. Kyiv, TSP "Kompynt", 2015, 22 p. [in Ukrainian].

6. Kuzmenko, S. Bieliak, M. (2015), Finansovi aspekty stanovlennia ahrarnoho pidpriemnytstva v zoni osushuvanykh melioratsii [Financial aspects

of the establishment of agrarian business in the drainage reclamation area]. Ekonomist, no. 10, pp. 36—38 [in Ukrainian].

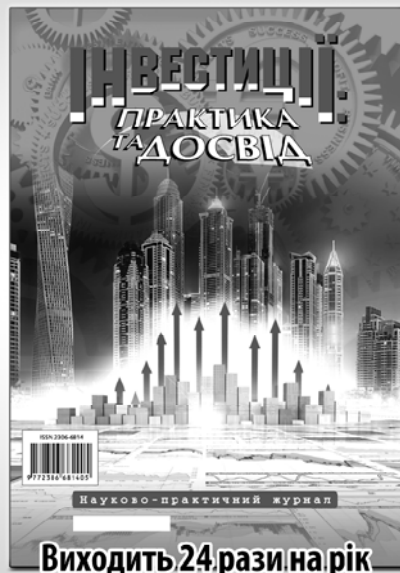
7. Mandziuk, O.M. (2013), Problemy finansuvannia remontu vnutrishnohospodarskykh melioratyvnykh system v umovakh transformatsii vidnosyn vlasnosti [Problems of financing the repair of the intrafarm land reclamation systems under the conditions of the transformation of property relations]. Visnyk Cherkaskoho universytetu, Seriia "Ekonomichni nauky". no. 4 (256), pp. 38—43 [in Ukrainian].

8. Rohach, S.M. (2016), Ahrarne pryrodokorystuvannia yak osoblyva skladova chastyna ekonomichnykh vidnosyn i transformatsiinykh zmin [Agrarian nature management as a special component of economic relations and transformational changes]. Prychornomorski ekonomichni studii, no. 6, pp. 138—144 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.04.2018 р.

ІНВЕСТИЦІЇ.
ПРАКТИКА
ТА ДОСВІД

www.investplan.com.ua

Передплатний індекс: 23892

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ